

Vem vill ha en länsstyrelsererepublik?

CARL RUDBECK utbryter i nr 1-2001 av Svensk Tidskrift i ett häftigt och affekterat angrepp på monarkin i allmänhet och på det svenska kungahuset i synnerhet. Kungen lever ett avundsvårt liv i sus och dus ("med bilar och brudar" och resor till Mauritius), han är minsann inget självklart dragplåster i kampen om de internationella turistströmmarna och han strider mot den liberala föreställningen om allas lika värde.

Att det senare skulle vara ett bekymmer hänger enligt Rudbeck i huvudsak samman med kungens och drottningens starka positioner som opinionsbildare. Någon egentlig formell makt att tala om kan ju inte Rudbeck hitta.

Men våra monarker har minsann inte nått sina starka opinionsbildande positioner genom hårt och ensträvt arbete i samhällsdebatten – utan genom massa gratis mediautrymme, framdrivet av allmänhetens nyfikenhet och skvallerepressens snäva kommersiella intressen.

Det är till och med ännu värre. I Rudbecks värld är kungahusets popularitet en funktion av en "osmaklig symbios" mellan monarkin och skvallerepressen. De som säger sig stödja kungahuset är helt enkelt blåsta – kungen bygger ny motorbåt och odlar sin starka position som opinionsbildare (han gillar biff!), Bonniers skrattar hela vägen till banken.

Det är naturligtvis inte svårt att se det lätt patetiska (eller åtminstone hyggligt anakronistiska) i den svenska monarkin. Det finns dessutom starka argument för republik, jag återkommer till det. Men det är svårt att dela Carl Rudbecks enorma upprördhet. Varför är kungen en sådan varböld på samhällskroppen?

Sverige är en stabil konstitutionell monarki, där kungahuset inte gjort några mer omfattande anspråk på den politiska makten på snart ett sekel. Monarkin spelar ingen – eller åtminstone marginell – poli-

tisk roll, och i den mån den tillåts göra det beror det på övriga samhällsdebattörers flathet. Detta är svårt att komma runt, också för den mest inbitne.

Kungahusets stora popularitet är inget argument i sig, men det är en god indikation på att svenska folket upplever att den svenska konstitutionella monarkin är kompatibel med (eller till och med en del av) det samhällssystem vi har.

Rudbeck frågar retoriskt om monarkier som Jordanien eller Saudiarabien är stabila länder än republik som Finland eller Schweiz. Så är det naturligtvis inte. Men, det visar bara att den relevanta demarkationslinjen mellan civiliserade och ociviliserade länder inte går mellan republik och monarkier – utan mellan de som tillhör det demokratiska kapitalistiska västerlandet och de som inte gör det.

Bland världens republikar märker vi idag bland annat Vitryssland, Iran, Tchad, Rwanda, Jemen och Kuba. Har de som bor där verkligen det så mycket bättre än de som haft oturen att födas i Holland?

Den relevanta frågan är vad det är vi skall ha istället. Jag är personligen övertygad om att hurtliberala argument, som att "det är fel att man kan ärva makt" (kungen har ingen formell makt – vilket är ett av de få områden där vår författning är glasklar), riskerar att störa en seriös debatt kring Sveriges statskick och en verklig republikansk rörelse.

Sverige skulle bli en republik med inspiration från länsstyrelsevärlden, med en maktlös, flåsliberal och genomtråkig fasad. Det är en republik för dem som var engagerade i Folkpartiets Ungdomsförbund, när jag gick på gymnasiet i mitten av åttiotalet. Den skulle vara älskad av få utanför de "liberala" tidningarnas ledarsidor. Vad skulle bli bättre i en sådan ordning?

Ett inte osannolikt scenario är att vi inte ens skulle få en direktvald statschef, utan i

stället få en totalt meningslös symbolpresident utsedd av riksdagen. I värsta fall skulle man upphöja talmansämbetets representativa fernissa ett snäpp, vilket ur ett successionsperspektiv är helt logiskt.

Birgitta Dahl skulle vara Sveriges mest jämlika företrädare – med makt att fördela ordet i kammaren, skaka hand med andra mer eller mindre potenta statschefer och hålla antirasistiska appeller på Skansen på nationaldagen (eller – mer sannolikt – Republikens dag).

Och vad skulle Carl Rudbeck och vi andra ha vunnit på det? Glädjen av att ha tvingat familjen Bernadotte ut på de reguljära arbets- och bostadsmarknaderna? Tillfredsställelsen av att drottningens angrepp på tryckfriheten skulle möta ett vassare motstånd (vilket naturligtvis inget hindrar redan idag)?

Det finns starka och seriösa argument för att införa republik i Sverige. Jag är republikan i den meningen att jag är övertygad om att vi skulle kunna få ett bättre konstitutionellt system. Men då skall det göras på rätt sätt och av rätt skäl. En riktig president – med möjlighet att fördröja eller stoppa lagförslag, med en rejäl utnämningmakt, med ansvar för säkerhets- och utrikespolitik etc. – skulle stärka den svenska demokratin och göra vårt samhälle bättre.

Men det skulle det också bli om vi exempelvis införde tvåkammerssystem, en riktig och potent författningsdomstol, avpolitiserade och stärkte domarväsende eller fick krav på kvalificerade majoriteter vid beslut om offentliga utgifter.

En FPU-republik, med ett symbolämbete beklätt av mer eller mindre betjänta avdankade politiker, skulle mer än något vara en hyllning till den institutionaliserade tråkigheten.

Fredrik Johansson, tidigare medarbetare i Carl Bildts stab.